

MARTA KASZTELAN

NATURALNA HISTORIA PRAWDY

Felipe Fernández-Armesto: *Historia prawdy*. Przełożył Janusz Ruszkowski. Poznań, Zysk i S-ka Wydawnictwo s. c., 1999, 246 s.

Felipe Fernández-Armesto nie jest polskiemu czytelnikowi zbyt dobrze znany. *Historia prawdy* to jedna z dwóch publikacji tego autora, które ukazały się na naszym rynku wydawniczym. Armesto - wykładowca historii nowożytnej na Uniwersytecie Oksfordzkim dowiódł, i umie połączyć czy znajomość wiedzy historycznej z filozoficzną, czego wiadectwem jest wspomniana książka.

Autor napisał naturalną historię prawdy, którą przedstawia w sześciu rozdziałach. Pierwszy z nich traktuje o prawdzie uczu - poznaniu pozazmysłowym i pozarozumowym. Funkcjonowała ona w epoce antycznej, którą charakteryzował fakt, iż światopogląd ludów pierwotnych wynikał z holistycznego obrazu świata. Ten obraz w wyniku rozwoju naszej cywilizacji został rozbity, co spowodowało, że to pojęcie prawdy posiada wartość jedynie historyczną. Kolejne szanse były prawdy mistyczne, które są tematem rozdziału drugiego. Człowiek, który te prawdy uznawał, miał inne podejście do rzeczywistości, wyrażające się w wierze w to, iż autorytet jest kryterium wartości poznania i porównaniem pomiędzy prawdą a zwykłym śmiertelnikiem. Kwintesencją dla prawdy objawionej stanowiły prawdy wrodzone, które wydawały się być niepodważalne i wieczne. Jednak również objawienie było dzieckiem historii i posiadało wartość kulturową, czego dowodem jest fakt, iż prawda objawiona została wyparta przez prawdę rozumu, o czym Armesto mówi w rozdziale trzecim. Cieszyła się ona popularnością, ponieważ rozum jako kryterium odróżniania prawdy od fałszu „i czy w sobie pozornie sprzeczne zalety: polega on na swych własnych zasobach, ale może być poddany zewnętrznemu sprawdzianowi” (s. 99). To rozwój cywilizacji powodował wzrost znaczenia poznania rozumowego. Ale rozum nie daje nam się w historii, a logika podaje nam jedynie ściśle reguły metodologiczne, według których mamy postępować. Świat jednak nie jest nieruchomą tarczą i nie daje się włożyć w tak sztywne zalecenia, dlatego czas wiary w doskonałość prawdy rozumu też nie trwał długo.

Ostatnią szansą prawdy przed jej unicestwieniem było poznanie zmysłowe, które Armesto przedstawia w rozdziale czwartym. Jego atutem był fakt,

i dopiero w oparciu o zmysły zaczyna działa nasze abstrakcyjne mylenie. Jednak mimo tego, e jego entuzja ci przedstawili mnóstwo dowodów wiadczych o tym, e dla nauki opierajcej si na wiadectwie zmysłów nie istnieje nic, czego nie mo na byłoby pozna - to czas prawdy zmysłów równie nieodwracalnie min ł.

Ostatnie dwa rozdziały *Historii prawdy* słu y mog za odpowied na pytanie: dlaczego tak trudno znale prawd i dlaczego pomimo tego warto jej szuka ? Prawda ci gle „pływa w rzece obłudy”, od której trudno j oddzieli . Sami filozofowie porzucili ju jej poszukiwania. Ludzie nie potpij ju fałszu, relatywizm w stosunku do napotykanyc zjawisk stał si za bardzo rozległy. Mimo tych niedogodno ci Armesto przekonuje czytelnika, e warto d y do prawdy - jest ona bowiem skutkiem poznania, tkwi gdzie w nas, niezale nie od miejsca jakie zajmujemy w dziejach ludzko ci. Odzyskajmy wiar w jej realno i nie pozwólmy, aby oszustwo zdominowało wiat zgodnie z łaci sk sentencj : *Mundus vult decipi, ergo decipiatur*.

Najogólniej mówi c, praca Armesto oferuje nam propozycj uporzdkowania poj cia prawdy, wskazuje na jej precyzyjn historyczn i socjologiczn genez . Jest to obraz prawdy, jakiego w literaturze filozoficznej w ko cu drugiego tyśi clecia brakowało. Ten obraz jest daleki od analitycznych wywodów i jasny dla czytelnika. Ksi ka jest napisana zrozumiałym j zykiem, posiada swój rytm i logik , co powoduje, e czyta si j znakomicie. Autor, opisuj c przeszło podkre lił w tki, które s nadal aktualne.

Czym e wi c jest prawda? Histori - odpowiada Armesto i wnosi tym samym wiele na jej temat u progu nowego millennium. Aby zrozumie natur prawdy, musimy poj natur historii. Prawda to dziecko swoich czasów, uwarunkowane przede wszystkim historycznie i kulturowo, historia prawdy to w drówka po kartach ludzkich dziejów.

Historia prawdy jest pierwsz przed *Milenium* opublikowan w Polsce prac Felipe Fernández-Armesto. Warto po ni si gn . Ksi ka nie trafiła do ksi gar przypadkiem, jest bowiem doskonałym studium skłaniaj cym do mylenia nad natur rzeczywiście ci, a tym samym nad natur człowieka, którego celem jest znale prawd , gdy (jak pisał recenzent, G. N. Clark, s. 7) jest ona tym „dla rozumu, czym muzyka dla ucha, a pi kno dla oka”.